Acésta fóia ese cate 3 cóle pe luna si costa 2 fiorini v. a. pentru membrii asociatiunei, éra pentru nemembrii 3 fr. Pentru strainatate 1 galbenu cu porto postei.

TRANSILVANI'A.

Fói'a Asociatiunii transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Abonamentulu se face numai pe cate 1 anu intregu. Se abonédia la Comitetulu asociatiunei in Sibiiu, séu prin posta séu prin domnii colectori.

Nr. 22. Brasiovu 15. Noembre 1877. **Anulu X.**

Sumariu: Despre traduceri. — Epistole de ale repausatiloru. (Continuare). — Scólele din Brasiovu 1876/7. — Cantecu de leganare. — Necrológe. — Bibliografia. — Ratiociniu despre perceptele si erogatele fóndului a infiintiandei academii romane de drepturi pre 1876/7.

Despre traduceri.

A traduce dintr'o limba in alt'a bine, la intielesu, si că se placa audiului nestricatu, este adeverata arte, si inca grea. Despre acestu adeveru cunoscutu de multu in republic'a literaria, semidoctii si pedantii nu voru se scia. De aici vene, cà la magiari si la romani se vedu atàtea traductiuni miserabili. Dela traductorii buni se cere, cá nu numai se cunósca perfectu ambele limbi, pe cea din care si pe cea in care traducu, dara totu-odata se fia familiarisati de ajunsu cu materi'a tractata in scrierea originale, se si strabata in spiritulu scriptorului pe care voiescu a'lu traduce, se se scia si feri de pedanteria.

Societatea academica din Bucuresci pune de ani la concursu traduceri din auctorii classici latini si elini. Incercarile sale abia in anii din urma incepura se aiba càte unu resultatu mai inbucuratoriu. Intr'aceea criticele comissiuniloru sale facura sange reu la una parte din literati, éra in anulu acesta se audira chiaru si unele voci in contra aceloru concurse. Unii ómeni adeca din scól'a noua afla, cà romanii nu aru mai avea trebuintia de traductiunile classiciloru, pentru-cà ei au inceputu se invetie limbile classice si se citésca originale. S'a vediutu estimpu chiaru si una critica publicata asupra societatiei academice in sensulu acesta.

Nu scimu déca s'au mai aflatu la vreunu altu poporu modernu ómeni carii se cutedie a sustiené, cà nu trebuescu traductiuni din auctorii latini si elini. De altumentrea nu este meritulu societatiei academice, cà ea pune honorariu stralucitu de càte 120 franci pentru 1 cóla tradusa, ci meritulu principale e alu unuia din fundatorii sei, adeca alu repausatului Domnu Alexandru Ioanu Cusa. Acelu Domnu alu romaniloru nu a fostu nici philologu, nici omu pedantu; dara cá omu practicu si cá Domnu alu unui poporu care se afla in epoc'a regeneratiunei sale, cunoscea imperativ'a necessitate de a prepara in statulu seu una classe de traductori fórte buni. Cusa vedea bine, cà tiér'a are se inprumute multime de legi dela alte staturi, incependu dela Pandecte pana la codicile lui Napoleonu, precumu si cà cu inmultirea scóleloru trebuescu carti scolastice in tóte ramurile sciintieloru. Preste acésta, multimea de acte diplomatice care vinu in viéti'a publica a unui statu, ceru traducere exacta, fidele si totusi bine intielesa. Se astepte tiér'a, pana ce voru veni literatii ei totu cu originale? Ar fi trebuitu se astepte celu pucinu vreo 50 de ani. Dara Cusa tacuse si una esperientia fórte neplacuta cu traductorii din dilele sale. Elu le comisse se traduca codicele Napoleonu, nu din latinesce ori grecesce, ci numai din francesce; unele parti inse esira traduse asia de reu, in càtu astadi advocatii si judecatorii cauta se ia originalulu in ajutoriu. Atunci Cusa nacajitu le dise: Éca premiu dela mine: invetiati a traduce bine, cà nu sciti.

S'a intemplatu de nenumerate-ori in viéti'a popóraloru, cà unii articlii de lege, unu actu publicu séu privatu, tractate, contracte, carti de baptismu séu de cununia, obligatiuni, atestate etc. traduse falsu ori incurcatu, ori cu defecte, cu esmissiuni, au costatu pe ómeni avere, onóre si viéti'a, pe unele tieri libertatea loru.

„Dara comissiunile societatiei academice sunt prea rigoróse si pedante.“ Cei carii vorbescu si scriu asîa, n'au prinsu in man'a loru nici-odata Analile societatiei academice, cá se védia temeiurile aceloru comissiuni, pentru care s'au simtitu obligate in consciintia a respinge mai multe traductiuni in cursulu aniloru. In anulu acesta inca s'au respinsu. Pentru-cá aceia, carii n'au Analile, se cunósca causele respingerei, vomu reproduce aici una critica asupra traductiuniloru din Plutarchu, facuta de referentele Al. Odobescu, carui numai pedanteria nu i se póte inputa. Acea critica se afla alaturata la processulu verbale alu siedentiei din 1. Septembre 1877. Noi o recomendamu cu totu de adinsulu literatiloru, fòra inse cá se subscriemu tocma tóte esemplele pe care le aduce dn. Odobescu anume la manuscriptulu lit. A., éra de alta parte reflectamu pe lectori la lips'a de gramatica si orthographia in manuscriptulu A. Sunt si la noi càteva cestiuni de gramatica si orthographia, care voru mai remanea inca multu timpu sub discussiune, sub judice lis est; dara preste mai multe àu trecutu inca parentii nostrii; éra altele sunt asia de limpedi, usióre de intielesu, in càtu neobser-

varea reguleloru celoru mai naturali te pune la mirare. Toti dacoromanii pronuntia infinit. de a 2 si 3 conj. limpede: avere, vedere, putere; facere, cu e in penultim'a; cu tóte acestea Sarsaila scrie având, vâzând, putând, facând. Toti romanii sciu, cà ei nu au prepositiune séu afixu am, âm, nici um, si totusi elu scrie âmpodobit, umplut; éra din tragere face tregând, si pe strînsu (strîngu, strîngere = stringo, is, ere) ilu scrie strans. Dara se trecemu preste acestea miserii si se damu cuventulu comissiunei si respective dlui Odobescu.

Raportulu comissiunei insarcinata cu esaminarea manuscripteloru venite la concursu pentru autorii eleni. (Plutarchu).

Domniloru!

Este alu sieptelea anu acumu de candu, dandu neintrerupta urmare unei mesuri ce s'a luatu de catra societatea academica, in sessiunea ei din 1871, se pune la concursu, intre alti autori eleni si latini, unu specime de traductiune romana de pre „vietiele barbatiloru ilustri" ale lui Plutarchu.

Cati-va dintre anticii scriitori, propusi spre traductiune, si anume Cesare, Sallustiu, Cicerone si Dione Cassiu, 'si au gasitu pana acum, — de si in cumpene camu nestatornice, — interpreti, carora societatea nóstra a crediutu cà le póte incredintiá sarcin'a de a traduce pe romanesce cugetarile si stilulu aceloru venerabili modele.

Pentru istoriculu din Cheronea, faptulu nu s'a infacisiatu inca, si aci imi propunu, domniloru, in numele comissiunei examinatóre de estimpu, ale carei idei mi s'a oferitu favórea de a vi le transmite, se ve espunu causele, carora noi amu atribuitu acésta restriste prelungita a multu si cu dreptu laudatului biografu alu anticitatei.

Aceste cause suntu de o indoita natura:

Unele generali, adeca atingatóre de ori-ce traducere a clasiciloru vechi, in limb'a romanésca, si, prin urmare, constituindu, — de amu poté dice asia, — chiaru teori'a pe care se intemeiadia sistem'a de traducere, preconisata de societatea nóstra; altele privescu de adreptulu pe uniculu scriitoriu elenu, carele a fostu representatu estu-timpu, la concursurile propuse de noi, prin patru diferite specimene de traductiune.

Tóte aceste specimene, fiindu sosite la timpu, s'au luatu in cercetare de catra d-nii I. Ghic'a, G. Sionu, I. Caragiani si de subscrisulu — cà-ci din nefericire alu cincilea membru alu comisiunei, dn. Papadopolu-Callimachu n'a sositu inca spre a luá parte la lucrarile nóstre.

Clasificarea loru s'a mantienutu sub urmatórele patru rubrice:

Manuscriptulu liter'a A. cu devis'a: „*Οἱ πολλοὶ τὴν μὲν ἀλήθειαν ἀγνοοῦσι, πρὸς δὲ τὴν δόξαν ἀποβλέπουσι.*" (Isocrate).

Ms. lit. B. cu devis'a: „A usuá in scrierea romana numai literile cate se aud in pronuntiare." (Traducatorulu).

Ms. lit. C. cu devis'a: „*Τον χρησξὸν καὶ ἀγαθὸν ἄνδρα δεῖ τῶν μὲν προγεγενημένων μεμνῆσθαι, τα δε ἐνεστῶτα πράττειν· περὶ δὲ τῶν μελλόντων φυλάττεσθαι.*"

Ms. lit. D. cu devis'a: „*Δόκιμον τὰ πάντα ζηλεύειν, εἰ μὴ πρὸς χαρὰν, ἀλλὰ πρὸς χάριν.*"

Mai nainte inse de ve aratá intru catu si intru ce, fia-care din aceste patru incercari, luata in parte, sta mai pre josu de prototypulu unei bune traduceri in limb'a nóstra si de modelulu literariu, pe care ele au de scopu a ni'lu imbracá romanesce, ierte-mi-se a reinprospetá aci — mai cu séma pentru usulu concurentiloru viitori — ideile pe cari in aceeasi calitate de raportoru alu unei asemine comissiuni, amu avutu onóre a le espune dinaintea d-vóstra, in sessiunea de acumu trei ani.

Apoi, me voiu cercá se invederediu, de ce neasemuita importantia este, atatu pentru o limba ce cauta a se desvoltá, catu si pentru o natiune ce cauta a se intari, noroculu de a posede o traductiune perfecta, literaria si totu-odata poporana, a „vietieloru" lui Plutarchu.

Candu, la sfersitu, vomu dovedi cà noi, cestia din comissiune, fara de nici o precugetata partinire, amu mesuratu scrupulosu mustrele ce ni s'au presentatu, cu amendoue aceste temeinice dreptarie, atunci suntu incredintiatu cà veti recunósce cu totii, domniloru, cà verdictulu ce avemu a ve propune nu este nici pré aspru, nici presumptiosu, nici fara de puternice cuvinte.

Acumu trei aui, domniloru, amu avutu fericit'a ocasiune de a constatá unu progresu printre concurentii nostri la traducerile de pre autorii classici; si atunci, amu socotitu cà va fi indestulu, pentru a'i intari pe acea cale, de a le insemná, nu atatu órecari gresieli de amenunte ce comitéu in lucrarile loru, catu pericolele de cari, traducùndu, avéu a se feri, cà se ajunga a da publicùlui nostru versiuni demne de a popularisá printre cetitorii romani, marile modele ale anticitatii.

Óre, cele ce amu disu atunci, n'au petrunsu indestulu prin marginit'a publicitate a analeloru nóstre, pana la concurentii de estu-timpu? Séu cà, vediendu in sinulu societatii academice unele tendintie camu unilaterale, (in filologia, buna-óra), au socotitu cà acelea ar' fi avendu printre noi mai multa favóre de catu cumpatulu de limba si de cuvinte, pe care marea nóstra majoritate l'a intrebuintiatu pentru sine si l'a recomandatu pururea scriitoriloru romani?

Cá se declaramu inca odata, si cu taria, ceea ce ceremu dela traductorii de autori clasici, me voiu decide a repeti cuvintele pe carii d-vóstra le-ati aprobatu pe deplinu, in raportulu mai susu citatu, si cari suntu cele urmatóre*):

*) A se vedé raportulu publicatu in volumulu alu VII din analele societatei pag. 121 si urmatóre, unde s'au stra curatu la tipariu mai multe erori, cari preschimba chiaru s intielesulu fraseloru.

II.

Tienendu de séma fluctuatiunile la cari limb'a nóstra este inca espusa in procesulu ei de limpedire, sciindu catu de greu este a se feri cineva, atatu de essageratiunile ademenitóre ale sistemeloru limbistice, catu si de incorectiunile consantite de usulu dilnicu alu vorbirei si alu tiparului romanescu, ne este óre permisu, domniloru, a cere dela scriitorii romani, — pre cari datori'a si dorinti'a nóstra ne ducu a-i imbarbatá la lucrari literarie, o perfectiune de stilu classicu, totu-déun'a in raportu cu aceea a autorului, pre care ei au a'lu romaní? Se cugetamu éra apoi, cà chiar' si literaturile cele mai bine cultivate ale Europei moderne possedu pucine, fórte pucine traductiuni perfecte de pre autorii antici.

Adeverulu e, cà dificultatea unei traduceri cresce in proportiune cu diferinti'a ce esiste intre vocabulariele, sintasile si constructiunile bine intemeiate si bine statornicite a doue limbe, ce se incérca la lupt'a infratitóre a traductiunei; asia dara ca principiu generale, se póte dice cà, cu catu o limba are cuvinte si regule mai temeinicu stabilite, cu catu ea a ajunsu a fi mai de sinesi statatóre; cu atatu ea este mai pucinu priintiósa, mai pucinu inlesnitóre la translatiuni dintr'o limba rivale; si din contra, limbele nu asia de totu formate, limbele inca slabe si sarace, dara cari inse aspira la inavutire, au si folosu si indemanare de a se mladia, prin midiu'oculu traduceriloru, dupa chipulu si dupa asemenarea limbeloru celoru mai correcte.

Acest'a este fora indoiéla, casulu limbei nóstre, si pentru aceea mai cu séma, se o declaramu inca odata, domniloru, staruimu noi asia tare, cá se indemnamu pre scriitorii nostri, la dese si inmultite cercari de transferire a modeleloru antice, in limb'a romanésca.

Pentru cá se atingemu inse scopulu si se facemu cá traductiunile propuse si premiate de societatea academica se fia cu adeveratu folositóre la inavutirea bunei literaturi romane, nu credu cà potemu de-o camu-data cere dela concurenti altu ceva decatu:

Mai antaiu, cá ei se se petrunda bine de intielesulu autorului, ce le sta in facia, fora cá se nesocotésca nici un'a din nuantiele, une-ori fórte delicate, ale cuvinteloru si ale fraseloru;

Apoi cá ei se se silésca a representá pre romanesce, in modu claru si cu fidelitate, atatu intielesulu generale alu fraseloru si cuvinteloru, catu si tóta acea minunata varietate de nuantie, cari suntu podób'a cea mai admirabile a frumóseloru si maiestriteloru limbe antice;

In fine, cá ei se nu pérda si se nu rasipésca cu totulu, in acea stramutare a materiei, a ideiloru si a impressiuniloru straine, pre romania, caracterele cari constituescu insasi originalitatea limbei nóstre, semnele destinctive, cari facu dintr'ens'a o fiintia limbistica a-parte, in cate-va cuvinte, se nu nesocotésca nici calitatile, nici virtutea, nici farmeculu ei proprie.

Deca, dupa esperientiele facute intr'unu sîru de mai multi ani, vomu cautá astadi principalele defecte la cari se afla mai cu séma espusi traductorii nostri in raportu cu fia-care din aceste trei norme, pre cari in modu tacitu Societatea le a fostu impusu chiaru din diu'a candu, pentru antai'a data, a deschisu carier'a concurseloru de traduceri si pe cari apoi ea le a delineatu dupa fia-care concursu; déca vomu face astadi unu inventariu substantiale si esplicitu alu pericóleloru traductiuniloru, credemu cà astu-feliu ne vomu fi indeplinitu cu totulu datori'a nóstra pentru viitoriu, si cà de acumu inainte, la fia-care noua proba ce se va presentá, rolulu societatei se va poté margini intru a constatá numai, pana la ce punctu nouii concurenti au potutu si au sciutu se se ferésca de primejdiele, pre care noi le vomu fi aretatu cá semenate in calea loru.

Astu-feliu standu lucrurile, este de ajunsu, domniloru, ca in cate-va trassure generali, se schitiamu aici, odata pentru totu periodulu actuale alu culturei nóstre filologice si literarie, cari suntu pericolele ce trebuescu ocolite de catra scriitorii romani, in calea unde ei urmarescu, traducùndu'i, pre autorii elini si latini.

Mai inainte de tóte, amu mai disu-o, se cade cá traductoriulu se cunósca, si se cunósca bine, limb'a din care se apuca a traduce, asia de bine, in catu se nu'i scape nici un'a din acele delicate nuantie ale intielesului cuvinteloru, nici un'a din acele constructiuni sintactice cari facu se variedie pana la infinitu tendenti'a principale a conceptului unei frase. Ar fi negresitu a cere prea multu, déca amu pretinde cá, in lupt'a traducerei, elu se nu intre cu alta arma, decatu cu acelea pre cari i le dau cunoscintiele sale limbistice, dar mai inainte dobandite; dara inse nu este mai pucinu adeveratu, cà o traducere basata numai pre neincetate cautari in dictionariu, pre continue resfoiri prin gramatice, pre ajutóre mereu imprumutate dela traduceri in alte limbe moderne, acea traducere nu póte nici odata se fia nici o reproducere esacta a autorului tradusu, nici o opera literaria in limb'a traductorului. Punctulu de atacu, catra care privirea traductorului va se fia directu tîntita, este insusi testulu autorului anticu, si numai acelu testu; de aceea, mai inainte de a'lu atacá, zelosulu traductoru se'si cerce bine poterile, se se incredintiedie bine, daca se afla in stare de a invinge dificultatile limbei originalului, chiaru si fora de ajutórie straine; si numai atunci, candu va fi siguru cà limb'a si stilulu autorului de tradusu nu contînu pentru densulu prea numeróse arcane, atunci numai se cutedie a se apucá de lucru, ajutorandu-se, in modu accesoriu, cu dictionariele cele mai complete, cu scholiele si adnotatiunile cele mai erudite, cu traducerile cele mai perfecte.

Asemenea ajutorintie suntu chiaru si de recomandatu acelor'a cari intielegu bine pre autori si fora de sprijinulu loru; din confruntarea unui materiale

variatu, se nasce o critica ce va avea mai adese resultate folositóre pentru nou'a traductiune.

Ceea ce este limpede si lamuritu in mintea omului, elu póte se'lu si esprime cu claritate si cu precisiune. Acésta axioma a logicei literarie este totu asia de adeverata in privinti'a traductorului, catu si a scriitorului, carele delà sinesi compune. Daca acestui-a se cere cá se'si lamurésca propriele sale cugetari mai inainte de a le enuntiá, celalaltu trebue se se petrunda bine de gândurile modelului seu, se'si insusiésca totu complesulu de idei ce se vedu si se stravedu in stilulu lui. Candu va fi capetatu acestu daru, cu care studiulu singuru ilu póte indiestrá, sarcin'a i va fi fórte impucinata. Elu va sci cu cine are a face; cunoscêndu'si poterile si subtilitatile modelului seu, pretuindu'i frumsetiele si cumpanindu'i slabitiunile, unic'a lui grigie de traductoru va remanea a fi, cumu mai bine se le stramute, tóte nevetamate, tóte viue, in limb'a noua, d'asupr'a careia elu voiesçe se altoiésca anticulu modelu.

Aci nasce fora indoiéla adeverat'a lupta. Lupt'a se arata negresitu grea si periculósa celui ce n'are la indemana decatu o arma slaba, imperfecta si stangacia. La prim'a incercare, la primulu atacu, fiacare se va spaimentá de neputintiele sale; dara, se nu se amagésca cutediatoriulu luptatoriu, se nu'si pérda curagiulu. In mii de casuri, chiaru acea nestatornicita flessibilitate a elementului plapandu de care elu dispune, i va veni intru ajutoriu; ea i va permite a urmarí de aprópe, pasu cu pasu pre trufasiu-i antagonistu; ea ilu va invetiá se'i sórba, de asiu poté dice asia, virtutea, lipindu-se de elu precumu vîsculu de stejariu; ea ilu va face se'lu invinga supuindu-i-se si asemuindu-se lui, precumu odinióra:

Grecia capta ferum victorem cepit et artes
Intulit agresti Latio.

Intru acésta insinuire victoriósa a perfectiunei classice in pucinu pana acumu cultivat'a nóstra limba, intr'acea buna si solida directiune, ce modelele antice potu da nascùndei nóstre literature, constau principalele folóse didactice ce avemu se tragemu din traducerile pre cari societatea academica le propune; asia dara se nu fuga aspirantele la premiele nóstre de temerea, ce preocupa mai cu séma pe francesi, cà va sta prea multu aprópe de modelu, cà va fi prea multu servile in traducerea lui; din contra, traductorii romani se nu pérda nici o ocasiune priintiósa de a remané fideli constructiuniloru fraseologice antice; de cate-ori ei voru simti inse cà, facùndu astu-feliu, intielesulu frasei nu se perde pe romanesce. Candu se presenta dara asemeni casuri, se se ferésca mai alesu si cu totu deadinsulu a traduce prin perifrasi imprumutate din alte limbe straine, ceea ce ar' fi si mai claru si mai simplu, daca s'ar' fi mantînutu fras'a, conforma cu tecstulu originale.

E sciutu cà junele studiosu dela invetiatoriulu bunu mai multu castiga, si cine póte fi mai bunu invetiatoriu pentru limb'a nóstra, asia spornicu si asia feluritu vlastarita, decatu scrierile classice ale anticitatei?

Nu e reu, o repetimu, ca traductoriulu romanu se consulte si pre cei cari, inainte de densulu, s'au incercatu a interpretá in limbe moderne, pre autorii vechi; dara catu de indemanatici si catu de esperimentati ar' fi aceia, nu se cuvine cá noulu cercatoriu se'i ia orbesce dreptu caleuse, si, urmandu potec'a loru laturasia si póte chiar' mai linu asternuta, se parasésca calea cea larga si adese mai accidentata a tecstului originale.

Insistemu asupr'a acestui consiliu, cà-ci ne-amu potutu cam desu incredintiá cumu-cà, in momentele de oboséla ale anevoiósei loru sarcine, unii din concurentii nostri cei mai meritosi, ilu punu cam lesne la uitare. Le aducemu dara aminte, cà este cu potintia a face intr'altu-feliu, si daca nu e mai usioru, in ori-ce casu, este mai bine.

Ceea-ce este si mai pucinu usioru, chiaru pentru cei cari sciu bine limb'a din care traducu, pentru cei cari se tînu strinsu legati de intielesulu autorului si cari se silescu a reproduce cu esactitate tóte ideile, tóte nuantiele stilului seu, este de a scrie totu-de-odata si frumosu romanesce. Cu tóte acestea inse, acést'a este a trei-a si póte cea mai de toti simtita si pretiuita conditiune a unei bune traduceri.

Ce folosesce in adeveru publicului cetitoriu, daca unu eruditu, carele netagaduitu cunósce fórte bine limbele antice si póte chiar' gustá in sinesi tóte finetiele scrieriloru classice, s'a opintitu a transvasá — mi-asiu fi permisu a dice indata, a pritoci, de n'ar' fi fostu vorb'a de nobilele creatiuni ale geniului anticu, a scalambá celu pucinu, acele creatiuni intr'o limba triviale séu estravagante, greóia séu pretentiósa?

Cartile se scriu spre a fi cetite, si numai acele cetiri potu fi profitabili cetitoriului, pe care elu le intielege si cari, contienendu idei sanetóse, presentate intr'unu modu logicu, suntu scrise intr'o limba de toti priceputa, de toti gustata, intr'o limba care nici desgusta mintea prin formele si espresiunile ei pocite si injosite, nici ostenesce prin a ei fraseologia nomolósa si incalcita, nici o spaimenta prin netrebuintióse si nejustificabili innovatiuni.

Éta dara o noua sîra de stanci, printre cari traductoriulu cauta se'si prefire vasulu, fora de a'lu periclitá, isbindu'lu prea tare de vre-un'a din ele. Aceste pericule cari se infacisiédia in totu-déun'a asia amenintiatóre, pre catu ele adese se arata pline de inlesniri si de adimeniri, suntu provincialismii séu formele si espresiunile necorecte, cari se intrebuintiédia numai in cate-va localitati, cu despretiulu bunului usu mai generale; suntu vulgaritatile séu creatiunile hibride ale graiului poporanu si familiare, cari adese suntu si contrarie spiritului limbei nationale; suntu platitudinile de stilu séu lips'a de vigóre, de elegantia si de correctiune in alegerea cuvinteloru, si mai alesu in constructiunea frasiloru, cari se des-

trama si se impletescu fòra sporiu si fòra gustu; suntu archaismii nevoiosi séu cuvintele sterpe, cari au imbetranitu si au reposatu, fora de a lasa sementia in limb'a cea viua; suntu in fine neologismii prisositori, séu formele si vorbele din nou create, cari, pe langa dificultatea de intielesu ce presenta cetitorului, mai au si neiertatulu pecatu de a fi faurite fòra de necesitate practica, séu numai dintr'unu simplu capritiu, séu chiaru si cá o consecintia rigurósa a unei sisteme personali de reforma limbistica.

Asia dara traductorului i se cere a fi limpede, correctu, elegante, bine cumpanitu si mai cu séma intelegibile in limb'a sa; cautandu formele literarie, elu nu trebue se scape din vedere nici puritatea nici demnitatea stilului, dara nici folosulu ce potu trage cetitorii din claritatea cartii lui. Cu catu voru fi ideile mai simplu si mai lamuritu espuse, cu atatu ele voru fi mai apretiuite si mai spornicu semenate in inim'a lectorului; cu catu cuvintele voru mai alese, cu atat'a ele i voru sustiené mintea in sfere mai nobili si mai inalte; cu catu mai multu voru lipsi din limba diceri siubrede, gârbovite si scapetate; cu catu mai puçinu voru resari intr'ens'a superfetatiuni neologiste, cu atatu scriitoriulu va fi mai gustatu de publicu si totu-deodata mai folositoriu si limbei si literaturei nationale.

In periódele cele mari ale culturei omenesci, scriitorii cei buni au fostu luminatorii epocei loru, ei au scrisu pentru ómenii din timpulu loru; au scrisu cá se fia priceputi de densii, si numai astuteliu au reusitu a face, cá ródele respandite de ei, in timpulu vietiuirei, se se resfranga si asupr'a departatei posteritati.

A scrie limb'a trecutului, este unu jocu retrospectivu, o petrecere de anticariu, care, chiar' candu e perfectu executata, remane a multiami numai pre unu fórte micu numeru de amatori.

A voi din contra, se scrie cineva limb'a viitorului, este o utopia fora de nici unu temeiu, este a cercá dupa calcule ilusorie, viitoriulu limbei, precumu necromantii si vrajitorii cercá, in zodie si cu bobii viitoriulu sufleteloru.

In cate-va cuvinte vomu dice dara, adresandu-ne catra acei din studiosii romani, cari voru voí se traduca pre limb'a loru scriitori clasici, cà ei trebue mai antaiu se cunósca bine ambele limbe pre care voru a le pune in lupta, si apoi se nu uite, cà tînendu-se pre catu se póte mai alaturea cu textulu originale, ei au datori'a de a scrie o limba romanésca alésa, dara totu-deodata si intielésa."

La acésta lunga repetire a diseloru nóstre de acumu trei ani, abia daca ne mai remane astadi se mai adaogamu ceva; si acést'a ar' fi: cà nimeni nu se crede datoriu a privi marea lucrare lexicografica, ce éstimpu s'a terminatu sub auspiciile societatei academice romane, cá contienatóre a limbei pe care noi o impunemu séu o recomandamu scriitoriloru romani.

Acea lucrare presenta numai o laboriósa si chiaru meritósa adunatura de materialuri, pe cari societatea nóstra inca nu a cernut'o, cá se aléga dintr'ens'a graulu si plév'a; pe care societatea nóstra inca nu a indeplinit'o cu tóte lipsurile ce se voru fi simtiendu intr'ens'a; pe care, vorba curata, societatea nóstra nu si-a insusit'o catu de pucinu, si nu voiesce de locu se o presente publicului cá ultimulu si uniculu seu cuventu asupr'a tesaureloru limbei nationale.

Se nu créda dara nimeni, cà are dreptulu si datori'a a culege numai din proiectulu de dictionariu, elementele filologice, cu care ne póte multiami.

Societatea academica romana se mandresce cu vointi'a si cu dorinti'a de a trai in deplina intielegere cu poporulu romanu si cu limb'a lui. Ei i place dara mai cu séma, acea romanésca, care e dulce si placuta la audiulu si la intielesulu tuturoru romaniloru.

Deci, candu i se infacisiédia specimene de traductiuni de pre clasicii antici, ea se preocupa mai alesu, ca, pre langa o buna intielegere a tecstului originale, limb'a in care elu se afla reprodusu, se fia in stare de a nu respinge pe cetitori, prin formele'i insolite, dela drépt'a pretiuire si gustare a comoriloru literarii, pe cari acele traduceri voiescu a i le desveli.

(Va urmá.)

Epistole de ale repausatiloru.

(Urmare.)

Corespondintie si documente presidiali strictu secrete. Dupa revolutiunile cele multe europene din anii 1848 et 1849, anulu urmatoriu 1850 a fostu si elu unulu din cei mai agitati in istori'a Europei. Anume in imperiulu Austriei tóte lucrurile era puse pe simceo'a sabiei. Eruptiunea unui bellu austro-prussianu amerintiá pe fia-care di; elu fu evitatu numai ca prin minune, dupa-ce unele anteposturi se si lovisera. Magiarii emigrati era decisi a revení si a pune de nou tiér'a in flacari; ei inse 'si propusesera a castiga de asta-data si pe romani in partea loru. Guberniulu austriacu aflase de planulu loru, si se temea cà va scapa pe romani. Din acésta causa si pentru-cà denuntiatiunile dela Sibiiu curgea cá ploi'a, toti romanii fòra distinctiune fusera pusi sub stricta privighiare. Dara si barbatii nostrii cei mai devotati causei nóstre celei sante privighia cu neadormire, cá se abata furtunele dela natiune, prin urmare se si scótia la lumina tóte intrigele si cursele càte ni se punea. Una din problemele nóstre era, cá se demascamu pe denuntianti, éra alta, cá se descoperimu planurile secrete, in Sibiiu, in Vien'a si pe airea. Din càte se descoperia, se tramitea si incóce, pe càtu se potea cu post'a, pre càtu nu, pe alte cali. Din tóte càte ne venira la cunoscintia in originalu séu in copia pe a. 1850, facemu aci locu la urmatóriele.

Raportulu maiorului Teutsch (de nationalitate sasu) despre tienut'a magiariloru si a romaniloru tramisu dela Sibiiu prin Gav. Munténu inainte de a se muta la Brasiovu.

„Major Teutsch, Commandant des 23. Jägerbataillons bemerkt in seiner Relation über den Marsch von Karlsburg nach M. Vásárhely Folgendes bezüglich der Stimmung des Volkes in jenen Landstrichen.

„Die ungarischen Edelleute sind es hauptsächlich, welche unter den Romanen absurde, jedoch für das gemeine Volk beunruhigende Nachrichten verbreiten; solches dürfte aber seltener aus böswilliger Absicht, als deshalb geschehen, um letzteres einzuschüchtern und dadurch die eigene Sicherheit zu erzielen, da das Bewustsein der verübten Gewaltthätigkeiten während der Insurrection bei vielen die Besorgniss erregt, dass die Beschädigten zur Entgeltung nunmehr Rache zu üben geneigt sind. Dies auch die Ursache, dass dieselben mit grosser Uebertreibung ihr Eigenthum und ihre persönliche Sicherheit als durch die Romanen sehr gefährdet darstellen, während eine gegründete Besorgniss hiezu in den Gegenden, die das Bataillon bei seinem Marsche berührte, durchaus nicht zu bemerken war.

Eine aufgeregte Stimmung des Volkes ist durchaus nicht zu bemerken, weder vorhanden, vielmehr wünscht selbes allgemeine Ruhe und sieht mit Vertrauen den Anordnungen der kaiserlichen Regierung entgegen.

Von einigen Romanen hört man zwar die Frage aufwerfen: ob die Grundstücke der rebellischen ungarischen Edelleute nicht unter das Volk würden aufgetheilt werden? Solche lassen sich jedoch leicht belehren, und es sind dies bei denselben gegenwärtig noch nichts als Fragen und Aeusserungen ohne aller Consequenz.“

E de prisosu a'ti mai spune tie, cà tu n'ai se-lu publici acestu estractu in form'a acésta, ci se'lu formuledi intr'o corespondintia data dela Murasiu si se'lu comentedi cumu numai tu poti sci.

NB. Astadi vení dela Blasiu dn. Cipariu si de aici apoi o se plece la Vien'a.

Bucovin'a e oprita numai in Moldov'a.

Articolulu ce'lu vei lucra din acestu estractu ar fi bine se'lu trimiti si lui Hurmuzachi.

1850. Ianuariu. Gav. Munteanu.

Summariulu unui protocollu presidiale secretu alu gubernatorului br. Wohlgemuth.

Stadthauptmannschaft Kronstadt. Versammlung der Romänen zur Wahl von Deputirten. — Andreas Deak Anzeige über Romänen. — Eustachius Pap. — Einvernehmen in der Walachei. — Iancu. — Maiorescu. — Kornyia Anna. — Baritz, Zeitungs-Redacteur.

Numele din acestu summariu se esplica asia: Andreiu Deacu, fostu militariu, omu destulu de simplu, pe atunci docente in Sacele, era pusu cá se denuntie lucruri din Brasiovu. Eustathiu Popu, translatoru romanescu la magistratulu din Brasiovu, omu si mai simplu si unu epicureu, avea se denuntie lucruri romanesci din Romani'a. Ana Cornea, verisióra dupa mama a lui G. Baritiu, stá in prepusu, cà ar intretienea comunicatiuni secrete intre veru-seu cu romanii de pe la Turd'a, Reginu etc. Iancu, Maiorescu, Baritiu era intre cei supraveghiati, pana ce pe acestu din urma'lu si inchisera in Dec. 1851 pe optu dile la politi'a de statu, sub unu pretestu de nimicu.

Mai absurde si decàtu acestea era denuntiatiunile coprinse in urmatori'a relatiune presidiale venita dela Coronini lui Wohlgemuth, transmisa de càtra acesta la Vien'a, cadiuta acolo in man'a lui Ioanu Maiorescu, care apoi mi-o inaintà incóce.

„Mai doresci a sci, càtu se studescu amicii si de o parte si de alta a ne ajuta la guberniu? Éca aici unu actu. — Dela Wohlgemuth venisera mai nainte de 2 ori de aceste. Dar ce se mai facu vorbe? Éca ti-lu copiezu din vorba in vorba. Se'lu arati si Popasului:“

„An das Praesidium des k. k. löblichen Landes-Militär-Commando in Siebenbürgen.

Temesvár am 17. Aug. 1850.

Das Ministerium des Innern hat unterm 8. v. M. den Wunsch der walachischen Regierung mir zur Kenntniss gebracht, die compromittirten Walachaner, so sich auf österreichischem Gebiete und namentlich in dem Badeorte Mehadia befinden, einer Beobachtung zu unterziehen. Indem ich die Polizeiorgane zur eindringlichsten Beaufsichtigung der ausgewiesenen Walachen im Sinne des Ministeriums angewiesen habe, und bis in jüngster Zeit keine Wahrnehmungen, die den Schein einer besondern Thätigkeit folgern liessen, in Erfahrung bringen konnte, ist mir denn durch das ebenfalls aufgestellte Organ in Mehadia heute die Anzeige angelangt, wienach es demselben zur Kenntniss gelangt sei, dass sich von den compromittirten Walachen ein gewisser Maiorescu der ältere, Maiorescu der jüngere, Florianu, Urianos (Laurianu) der ältere, Urianos der jüngere und Aronu in Siebenbürgen, und zwar in Hermannstadt aufhalten, deren Domicil durch Aronu jedenfalls zu erfahren wäre.

Diese sämmtlichen sollen es durch irgend einen Einfluss dahin gebracht haben, dass sie jetzt Anstellungen bekleiden, und vorzüglich mit der Cultur der romanischen Sprache sich befassen (comissiunea terminologica — publicata si in Carcalechi in Bucuresci, a facutu sange reu in Bucuresci — hinc . . .) und in einem lebhaften Verkehr mit der Walachei stehen.

Ich erlaube mir das löbl. Präsidium hierauf aufmerksam zu machen, und bin gemeint, dass es dem Herrn Minister des Innern, Dr. Bach (sic), dem ich unter einem berichte, wünschenswerth wäre, etwaige

nähere Daten über diese Individuen in Erfahrung zu bringen.

Coronini mp.
FML.

„Politi'a din mandatulu ministeriului cercetédia acum, ori a si cercetatu prin Dobranu."

I. M.

Adeca si pe atunci se facea denuntiatiuni nu numai minciunóse, ci si absurde cu ridicat'a. Dara inemicii romaniloru avea mari temeiuri cá se denuntie si se inferedie barbatesce pe romani, cà-ci tocma pe atunci se lucrá in Vien'a la proiecte de reorganisarea tierei, prin urmare si de intrarea romaniloru in drepturi constitutionali. Din nefericire, in acelasiu anu se si pornisera atàtu lupte eclesiastice intre classe de ómeni si popóra de aceeasi confessiune, cumu romani si serbi, magiari si slavaci, càtu si lupte confessiunali, cumu intre uniti si neuniti, catholici si calvini. Urmatóriele schitie ale lui Maiorescu stracurate incóce in acelasiu anu, inse fòra datu, arunca ceva lumina preste acelea miserii. Eta-le.

„Pe episcopulu l'amu intrebatu denea-ori candu pléca. Nu scie, ilu tienu aci ametîtu ca pe toti. Cu barbatii de incredere se desbate acum legea comunala pentru Ardealu. Lucrurile pentru noi nu stau bine. Cum ti-am scrisu, cademu de o parte sub sasi, de alta sub magiari. La asta din urma sunt vinovati nu Branu, care singuru intre cei patru a lipsitu, ci póte Dunca, Manu si Aldulea, carii in proiectulu de a ne baga numai cu magiarii intr'o dieta, nu vediura nici unu reu, ci se multiamira si intielesera cu Keményi, pana le-am deschisu eu ochii. Branu n'a fostu acolo atunci. Apoi cum ti-am fostu scrisu, ne-am taiatu si in 2 parti. Barnutiu si L. si o parte a tinerimei tienu, ca déca nu castigamu totu ce am cerutu, mai bine se nu castigamu nimica. — Se fimu mai bine toti reu, decàtu càti-va mai bine, altii mai reu. In desbaterile ce amu avutu pentru aceste, eu am aparatu cu focu, se scapamu càtu potemu, ca cu ajutoriulu acestuia se scapamu apoi cu incetulu si restulu. Se inneca 10 frati: déca nu potu scapa pe toti 10, se nu scape nici pe 8, 6, 5, 4? Asta e tem'a mea! Episcopii, deputatii ce mai sunt si barbatii de incredere au trecutu in partea mea. Dar desbinarea nu face nici unu reu: ca barbatii de incredere au datu parerea dupa mine, — eu am stilisat'o; — dar se vede, cà nu se uita nimeni la ea. In diet'a de Clusiu (Sachsenland va avea pe a sa) din 72 deputati, 36 für die Höchstbesteuerten und die Städte, intre carii noi nu vomu bagá nici unu deputatu, 36 pentru Landgemeinden, unde ne sta compact'a massa a secuimei contra. Summa summarum: aci subjugati magiarismului, rusinati reu . . . Se vede ca se temu de ur'a romaniloru asupra sasiloru, si voru se o derive ér' asupra magiariloru, ca se ne mancamu unii pe altii. — Planulu lui Heufler esitu din conferinti'a ministriloru si mai bine de o luna la Maiestate (Aici marginea scrisórei e rupta si perduta, dara e vorba de scóle).

Despre alegere de episcopu la Blasiu in loculu lui Ioanu Lemeni.

Frate! Tu scii cà noi amu datu o hartia la ministeriulu intregu in contr'a conchiamarei vicariului blasianu — la sinodu numai din preoti. Recursulu era facutu numai latinesce de Cipariu. Amu avutu noi cuvinte pentru care l'amu pusu se'lu faca elu. Acestu recursu se asternù subscrisu si de Cipariu. Pe urma ne determinaramu a face unu protestu in contr'a presumtiuniloru primatelui si in contr'a romano-catol. si jus metropoliticum. Cipariu a facutu si protestulu totu latinesce; dar' candu ad fractionem panis, amu datu noi mai nainte de urme cà totu cuprinsulu, nesciindu cumu se'si resbune de comitetu si partid'a natiunale, a facutu plangere in intielegere cu Erdelyi la Strigoniu, cà deputatiunea sub influinti'a episcopului Siagun'a ambla se strice unirea, si cerù ajutoriulu primatelui, cá alu unui metropolitu alu romaniloru! De aici presumtiunea lui Scitovsky*). — Dupace gubernatoriulu a propusu pe comitetu spre remuneratiune, si s'a determinatu a li se dá, cine scie? pe semne Josika? ori altulu? din partid'a loru, a facutu pe ministeriu cá se cerceteze in Blasiu la vicariu si capitulu, ce ómeni suntu cutare? Capitulu se apuca se ne faca pe toti — de si eu n'amu fostu in comitetu, revolutionari, turburatori etc. Eu nu dorescu acumu, decatu se se deschida pucintelu ori columnele Bucovinei, ori ale alteia, si apoi te uita la mine.

Noi amu trimisu sinodului copia de ambe hartiile date la ministeriu in caus'a eclesiastica.

I. M.

Romanii si serbii.

„Caus'a natiunei in sinodulu serbescu de aici nu au aparat'o nimini. Càtu pentru form'a administratiunii ori guberniului eclesiasticu, se unira toti in form'a serbico-despotica. Episcopulu Siaguna mi-a spus'o in facia, cà elu s'a dechiaratu in sinodu in contra constitutiunei sinodale dicùndu, cà e inventiune protestantica!**) Numai pop'a Genadie au lucratu cá unu romanu adeveratu; dar elu in sinodu n'au avutu locu.***) Inse totu sinodulu n'au avutu

---

*) A se vedé ticalós'a enciclica a primatelui Scitovsky plina de neadeveruri, in care adica cutédia a dice, cà romanii neuniti au aprinsu satele romaniloru uniti, éra nu magiarii etc. Not. Red.

**) In adeveru, episcopulu Andreiu fusese de acésta idea pana càtra anulu 1860; dara dupa aceea isi schimbase cu totulu parerile in urmarea unui studiu mai aprofundatu alu institutiuniloru vechi. Not'a Red.

***) Genadie Popescu, archimandritu. Not'a Red.

nici unu resultatu; li o spune ministrulu respectivu verde. In locu de a manutîné principiulu, cá episcopii se se aléga de cleru si poporu, se unira si episcopii romani cu serbii, se propuna dupa datin'a serbica ei pe fiitorii episcopi.

I. Maiorescu.

Frate Baritiu!

Éca o scrisóre dela D. M. catra C. Alessandrina*). Este fórte superatu, cà nu'i scrie d-sióra nimicu. Spune'i se'i scria. Abia dineaori plecà Laurianu cu comptulu seu la turnatoriulu de litere, cá se'lu provóce se faca si elu unu computu dupa cele ce vorbise Laurianu cu elu**).

Eri am facutu o hartia catra ministeriulu cultului, cá langa comissariulu ministerialu, ce s'a si trimisu in Ardealu, se se trimita si unu romanu deadreptulu de aici, precumu s'a trimisu Schuller din partea sasiloru (pentru scóle). Astadi amu cetit'o in adunantia si s'a primitu, mane o damu.

Mai incepui astadi o hartia catra dn. Haynau, supremulu comandante alu Ungariei, pentru bietii deputati romani, ce au fostu la diet'a Ungariei, din Ungari'a. Eri amu fostu cu Dobranu la Escel. Sa si ne-au promisu cà va avea consideratiune, dar' de Murgu da din capu. De aceea facu acumu hartia si vomu merge toti la Escel. Sa. Dar' scii ce dicea de Murgu? Cà a fostu revolutionariu in Romani'a! De altu-mentrea ei, deputatii, s'au adresatu la noi, in specie la mine, cà-ci me cunoscu, unii 'mi suntu conscolari, d. e. Gozmanu. — Avemu lipsa de toti. De Murasianu mi-a parutu fórte bine; spune'i ca'i gratulezu***). Asemenea se traiésca si Iacobu a) pentru Romana — b) pentru poema relativa — c) pentru cererea libertatei de Gazeta — amu intielesu. Poem'a lui a placutu prea multu; Barnutiu o totu lauda.

A propos! Barnutiu se afla in cur'a doctorului Nicau, la institutulu „Kaltleutgeben," nu departe de aici. Cautarea este dupa Prisnitz, cu adaosulu de unsori dela Nicau. Adeca ciarlatanulu acesta are o amestecatura de cur'a lui Prisnitz si de nisce secrete ale sale, cu care face esperimente. In dilele trecute a fostu Barnutiu aici, citatu pentru banii seminariului. A siediutu la mine ½ de di si o nópte. Candu a venitu era bine; peste nópte ér' reu. Totu trupulu e plinu de bube; asia e cur'a.

Cipariu inca a fostu citatu pentru banii dela capitulu*).

Spune la dn. Vasici inchinatiuni. Me! Aronu scrie cà ai fi avendu ceva cu episc. S... Asia e?**)

La ai nostri acasa sarutare la toti dnii Brasioveni complimente. Le voiu face raportu despre tóte.

Me grabescu.

I. M.

(Continuarea corespondentieloru lui Ioanu Maiorescu din a. 1850, pre candu se sugrumase Gazet'a, si chiaru pre càtu nu era sugrumata, cele mai multe informatiuni coprinse in acestea scrisori nu s'ar fi potutu publica, éra càteva din ele nici-decumu nu trebuea se se publice.

Raportulu lui Axente. Originea statuteloru pentru Reuniunea femeiloru romane. Alta caletoria la Vien'a. Despre furtulu celoru 50 de st. lemne in Orasteia.***)

Frate Baritiu!

Sibiiu, 8/20 Ian. 1850. In diu'a in care ti am scrisu, joi ce a trecutu septeman'a, ochiulu meu era binisioru inflamatu. Dupa scrisórea càtra tine, m'am apucatu de raportulu lui Axentie si am lucratu pana la miédia-di. N'am mai potutu. Am chiamatu unu doctoru si m'am pusu din diua aceea in patu. 3 dile si 3 nopti am totu asudatu in patu; alte 5 dile am siediutu marginitu in casa; prin urmare n'am potutu fi la mas'a episcopului data inteligentiei romane. De asta mi-a parutu prea multu reu. La raportulu lui Axentie am mai lucratu eu si bolnavu, am mai dictatu din patu si de pe scaunu, au mai tradusu Cipariu, Aaronu si Dunc'a. Nu e stilu uniformu; mi-a fostu peste putintia se aducu acésta uniformitate, cà-ci ar fi trebuitu se i'lu prescriu mai totu. Acumu e copiatu; dar' Axentiu a plecatu aséra rapede, fara a'lu subscrie!

Statutele Reuniunei, totu din caus'a aceea au intardiatu; dar' mi-amu esplicatu ideile, ce le cunósceti din Brasiovu, lui Aaronu, si elu mi le-a formulatu, precumu vedi, la care amu mai cioplitu ceva.

Dar' eu disesemu se le impartia in capitule, ori articuli, specificandu lucrurile; inse nu face nimicu; lucrulu s'a pusu.

Mai adaogati si voi. — Publicati statutele. — Cereti voia dela gubernatorulu, alaturandu statutele.

Puneti pe soci'a mea cu 10 fl. M., si i veti primi dela Costache, voiu ordina eu.

---

*) Adeca dela parintele seu generalulu George Magieru, care pe atunci petrecea óresicumu internatu la Vien'a, éra famili'a sa remasese la Brasiovu, in grij'a lui G. Baritiu, impreuna cu familiile Eliadu, Telu, maioru Voinescu II. Alexandrin'a, marit. Haralampie, genial'a dama, repaus. in an. 1877. Red.

**) Se lucrá pentru infiintiarea unei tipografii romanesci. Red.

***) De Andreiu, cà-ci se facuse translatoru. Red.

*) Adeca dupa devastatiunile unguresci. Not'a Red.

**) Tocma din contra, pe atunci me mai aveam de nu se póte mai bine; mai tardiu ingrijisera altii, pentru cá se urmedie cele cunoscute. De altumentrea nici gubernulu nu prea potea suferi, cá literatii si mai alesu publicistii se fia bine vediuti de catra archierei. Chiaru si astadi domina totu acelea maxime de statu. Red.

***) Vedi Gazet'a din Ian. 1850.

Maine erá se plecamu; dar' Axentie ni-o facù. Daca nu va veni maine, plecamu cu alta carutia poimane la Blasiu, se luamu pe Cipariu; de acolo la Clusiu.

Cu gubernatorulu amu vorbitu o óra intréga, i-amu spusu pentru ce me ducu; amu vorbitu tare despre germanismu, si-a facutu multe insemnari pe hartia dupà vorbele mele.

Murasianu s'a spariatu de Bote pentru dregatorii cu lemnele. Eu n'amu cetitu; dar L.... capitanulu mi-a spusu aséra, cà tu nu'i vei remané datoriu; cà-ci ce dice Bote, inca nu e dovada cà n'ar' fi neadeverata correspondenti'a sa. Nu te teme. Provóca'ti corespondentele se ésa afara*).

I. M.

(Va urmá).

Scólele din Brasiovu $187^{6}/_{7}$.

XIII. Program'a gimnasiului mare publicu romanu de rel. ortod. resariténa si a celoru-alalte scóle secundarie si primarie impreunate cu acest'a pre a. scol. $187^{6}/_{7}$ publicata de dr. I. G. Mesiota dir. si profesoru. La inceputu are: Cuventulu rostitu la parastasulu tienutu in biseric'a St. Nicolau din Brasiovu in 24 Iuniu s. v. 1873 pentru repausatulu arch. si metr. Andreiu b. de Siagun'a, apoi: discursulu tienutu in 23. Sept. s. v. 1873 la serbatórea S. Sofie, patronei gimnasiului despre crescerea nationale, ambe aceste de d. directoru Mesiot'a. Apoi urméza scirile scolarie, din cari estragemu urmatóriele:

Comun'a romana dela biseric'a S. Nicolau din Schiai a infiintiatu si intretiene urmatóriele scóle:

Gimnasiu completu de 8 clase,

Scól'a reale inferiora de 3 clase,

Scól'a comerciale secundaria de 3 clase,

Scól'a primaria de baieti cu 4 clase ordinarie si 2 clase paralele, si

Scól'a primaria de fete cu 5 clase.

Pre langa aceste: scól'a de repetitiune pentru copii si copile de 13—15 ani, si scól'a pentru invetiaceii meseriasi.

Scól'a reale inferiora s'a infiintiatu la 1869 si a functionatu cá institutu separatu de gimnasiu pana la inceputulu a. $187^{5}/_{6}$. Atunci incepù a se contopí cu gimnasiulu inferioru, mai dreptu: gimnasiulu inferioru incepù a se preface in gimnasiu reale inferioru cu 4 clase, in care tenerii se se pregatésca atatu pentru gimnasiulu superioru, catu si pentru scól'a comerciale superiora, scól'a reale sup. — séu spre a intrá de-adreptulu in viéti'a practica. Combinarea acést'a a gimnasiului inferioru cu real'a mai in anii trecuti erá materia de cérta intre barbatii de scóla. Pentru-cà pre candu de un'a parte toti recunoscean cà obiectele reale pentru gimnasiulu inferiore si scól'a reale suntu aceleasi, séu aprópe aceleasi, pre atunci de alta parte de locu nu se poteau intielege asupr'a limbei latine. Unii afirmau, cà realistulu nu are nici o lipsa de studiulu acestei; ér' altii aperau din respoteri, cà studiulu limbei latine este midiulocu principale pentru cultur'a formale, si cá atare, propunerea ei este de lipsa si in scól'a reale. Parerea acést'a din urma a invinsu, in catu adi Germani'a, Austri'a si alte tieri au multe scóle reali, unde limb'a latina se propune cá studiu oblegatu. Brasiovenii inca impreuna fórte intieleptiesce real'a cu gimnasiulu inferioru si cu acést'a economiséza multu in locale si personalu invetiatorescu.

Planulu gimnasiului superioru este mai completu decatu la alte gimnasie din patria. Aici se propune in cele doue clase supreme si studiulu geometriei descriptive, si prin acest'a se inlesnesce maturisantiloru trecerea la politechnica.

Personalulu invetiatoriloru la gimnasiu, scól'a reale si comerciale preste totu costa din 24, éra la scólele primarie pentru copii si copile functionédia 9 invetiatori.

Scolarii din cl. IV—VIII ale gimnasiului impreuna cu cei din clasele comerciali au societate de lectura sub conducerea dlui dr. I. Lapedatu, carea tiene siedintie regulate odata pre septemana, éra in Ianuariu si Maiu cate un'a siedintia publica. Bibliotec'a societatii se compune din 215 tomuri, cas'a ei dispune de 353 fl.

Stipendiati au fostu:

2	din fundatiunea	Mogaiana	cu	50 —
1	„ „	Colosiana	„	60 —
2	„ „	Ramontiana	„	63 —
1	„ „	Franciscu-Josef.	„	60 —
2	dela asociatiunea	transilvana	„	70 —
2	„	ministeriulu de culte reg. ung.	„	60 —

Scól'a de repetitiune s'a tienutu cu copii si copilele dela 13—15 din parochi'a St. Nicolau, in tóte Dominecile si serbatorile dela $^{3}/_{10}$—$^{29}/_{5}$, in care di s'au inchiaiatu cu esamene publice. Copii s'au instruitu in 2 despartiemente, copilele asemene.

Scól'a pentru invetiaceii de meseria s'a inceputu in Sept, s'a tienutu tóte Dominecile, serbatorile si Miercuri sér'a dela $7^{1}/_{2}$—9 óre, si in 29 Maiu s'au terminatu cu esamene publice. Invetiaceii au primitu instructiune gratuita in religiune, romana, germana, aritmetica si desemnu.

Scolari au fostu: a) in gimnasiu

CLAS'A	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Sum'a
imatriculati	51	32	25	21	16	7	8	11	171
desertati	5	—	1	1	—	2	1	—	10
remasi	46	32	24	20	16	5	7	11	161

Cei remasi au fostu a) dupa religiune:

greco-orientali	40	31	24	21	15	6	7	10	154
greco-catolici	7	1	1	—	1	1	1	—	12
de l. mosaica	4	—	—		—	—	—	1	5

*) Corespondentele fusese Gavr. Munteanu, dara furtulu s'a documentatu perfectu prin testimonie luate dela deregatorii comuneloru, de unde s'au liferatu lemnele. Not. Red.

Acestia dupa nationalitate toti au fostu romani, éra dupa tiéra 155 dintr'ensii au fostu din patria, éra 16 din Romani'a.

Tabele de progresu nu ne presentéza program'a.

b) In scól'a comerciale.

Clas'a I 5, cl. II 9, cl. III 3 sum'a 17 — dintr'acestia 5 din Romani'a.

c) In scól'a reale.

Clas'a I 37, cl. II 22, cl. III 12 sum'a 71 — dintre cari 63 gr. orient., 1 gr. cat., 7 de legea mosaica — 59 din patria, éra 12 din Romani'a.

d) In scól'a primaria.

Clasele pentru baieti: cl. I a. 37, cl. I b. 36 — cl. II a. 47, cl. II b. 48 — cl. III a. 58, cl. III b. 52 — cl. IV 84 sum'a 362.

Clasele pentru fetitie: I 67, II 58, III 31, IV 14, V 7 sum'a 177.

e) In scól'a de repetitiune.

In desp. I de copii 12, intr'alu II 28 — in desp. I de copile 25, intr'alu II 14, sum'a 79.

In scól'a de invetiacei.

In desp. I 37, intr'alu II 13, sum'a 50.

Deci in tóte institutele bisericei dela St. Nicolae au fostu 927 scolari.

Daca numerulu acest'a se compara cu numerulu scolariloru din anulu precedente in suma de 976, resulta unu scadiementu de 49 scolari, carele cade cu deosebire in computulu scólei de repetitiune.

Mediele de invetiamentu s'au sporitu cu 24 de carti . . . donate, si cu unu laboratoriu chemicu completu, intogmitu pre spesele scóleloru asia, precumu ilu prescrie ministeriulu pentru scólele reali superiore.

Donatiuni facute scóleloru in anii din urma.

Mihaiu Milea a lasatu in 1873 fondului de pensiune alu profesoriloru 300 fl. v. a.

Nae Dimitriu a donatu scóleloru 208,65.

Iordache Davidu a lasatu 1874 sum'a de 2000 fl.

Georgiu Cristureanu, capitanu pens. din armat'a Romaniei, mortu in 2 Dec. 1874, a lasatu 2 case ale sale din Bucuresci bisericei S. Nicolau din Schĭai, cá din venitulu loru se se infiintiedie unu internatu pentru scolarii buni si seraci dela scólele aceste.

Dr. Nic. Ganescu din Romani'a, rep. la Brasiovu in $^{24}/_{3}$ 1875 a lasatu aceleiasi biserici 1000 galb. spre scopuri scolarie.

Const. Alesiu a tastatu scóleloru la 1875 160 fl.

Nic. Padure a lasatu la 1876 pentru fondulu gimnasiului 100 galb.

Ecaterin'a B. Popu, rep. in a. c. a lasatu scóleloru 700 fl.

Din cronic'a scóleloru insemnamu, cà anulu $187^{6}/_{7}$ la gimnasiu s'a inceputu in 1 Sept. st. v. In 19 Sept. s'a tienutu parastasu pentru binefacatorii repausati, apoi s'a tienutu serbatóri'a S. Sofie, cu care ocasiune dn. prof. I. Popea rosti o cuventare festiva despre idealulu scolariului romanu.

Sem. I s'a inchiaiatu in 28 Ian., ér' alu II s'a inceputu in 4 Febr., candu s'a introdusu regulamentulu celu nou alu ministeriului r. ung. de culte si de instr. publica pentru scólele secundarie.

Ferie au fostu: dela $^{22}/_{12}$—$^{2}/_{1}$ dela $^{29}/_{1}$—$^{3}/_{2}$ si pre st. Pasci dela $^{23}/_{3}$—$^{3}/_{4}$.

Esamenele publice in clasele gimnasiali, reali si com., s'au tienutu conformu regulamentului celui nou intre 20—25 Iuniu v,, ér' in clasele primarie in 23—27 Iuniu.

Esamenulu de maturitate in 27 Iuniu cu 11 abiturienti, din cari 3 s'au dechiaratu deplinu maturi, 7 maturi, ér' 1 s'a reieptatu pre $^{1}/_{2}$ de anu.

In 29 Iuniu s'a serbatu Te Deum, dupa care s'au cetitu clasificatiunile si s'au impartitu premiele.

Pentru didactru. La prim'a imatriculare in gimnasiu, scól'a comerciale ori reale, se platescu 2 fl. cá tacsa de primire. Afara de aceea cei din gimnasiu inf. si scól'a reale platescu pre anu 4 fl., éra cei din gimn. sup. si scól'a comerciale cate 8 fl. pre anu. — De didactru suntu scutiti scolarii provediuti cu atestatu de paupertate, déca in anulu scol. ultimu au avutu calculu generalu: fórte bine.

Si numai dintr'aceste notitie fugitive se póte convinge ori cine, cà in Brasiovu, unde inainte cu 30 de ani abia se aflá ceva scóla primaria romana, astadi suntu scóle fórte inaintate si bine ingrigite, din cari unele lucra singure intre romanii din laintrulu Carpatiloru spre implinirea unoru lipse fórte imperióse*). Progresulu acest'a pre catu de rapede pre atatu de solidu, este a se multiami devotamentului catoru-va romani zelosi, cari prin activitatea loru neobosita in sinulu acelei comune bisericesci si afara de ea, au produsu intemeiarea si asecurarea acestóru scóle si prin acést'a si-au castigatu unu locu frumosu in istori'a culturei nóstre nationali.

(Dupa Fói'a Scol. din Blasiu.)

Cantecu de leganare.

Nani, nani, baietiasiu,
Taci cu mam'a flacaiasiu,
Nu mai plange romanasiu! (Repet.)

Cà p'aici e plansulu micu,
N'ai pasare de nimicu,
Taci pan' te oiu vedea voinicu. (Repet.)

Dar dincolo de hotare,
Unde jalea capetu n'are,
Fratii tei gogescu in hiare. (Repet.)

Si n'au limba de tîpatu,
Cà gur'a li s'a 'nclestatu
Greu e jugulu de purtatu! (Repet.)

---

*) S'au cerutu inse 15 ani, cá acea scóla primaria se prepare spiritele pentru scóle mai mari, si doue processe fórte grele, pentru-cà betranii se ajunga la resultatele pe care le vedemu.
Red. Trans.

Candu o hi mama se moru,
Se duci veste toturoru,
C'am avutu si eu d'unu doru. (Repet.)

Doru: fratia 'ntre romani,
Traiulu, vara, ca la stani,
Si-ura vechia de stapani. (Repet.)

Nani, nani, baietiasiu,
Taci cu mam'a, flacaiasiu,
Fa-te mare, romanasiu! (Repet.)

Bucuresci 1877 Martie 16. Gr. M. Jipescu.

---

† Doue mouumente

puse la doi membrii si patroni ai asociatiunei transilvane. (Vedi mai departe Gazet'a si Telegrafulu in cati-va Nri din Octobre st. v.)

Noi cei subsemnati venimu a ne implini sacr'a datorintia cá amici si cá romani, cu anim'a sfasiata de dorere, anuntiandu natiunei romane, cumu-cà prea amatulu si multu stimatulu nostru connationalistu **Dr. Alessandru Papiu Ilarianu**, membru alu societatii academice romane, fostu professore, ministru si procuroru generalu in Romani'a, barbatu de inalta eruditiune si de celu mai emininte zelu nationalu, dupa un'a scurta crisa de cinci dile, Marti in 11/23 Octobre a. c., pe la ór'a dela amédiadi, prin paralisi'a creriloru a repausatu in Domnulu, in stabilimentulu provincialu de aici pentru alienati, in etate de 48 de ani.

Trist'a solenitate funebrale va| avea locu la 15/27 Octobre dupa médiadi la 2 óre, pornindu conductulu dela amintitulu stabilimentu spre gradin'a dela biseric'a romana gr. cat. din suburbiulu de josu, unde i se voru depune osamentele pentru eternu repausu.

Veniti fratiloru se'i damu onórea cea de pe urma!

Sibiiu la 13/25 Octobre 1877.

N. Popea, P. Dunc'a, I. Hanni'a, Vis. Romanu, Iac. Bologa, Dr. Il. Puscariu, V. Babesiu, I. Popescu, I. V. Rusu, E. Macelariu, Z. Boiu, Part. Cosm'a.

† **Petru Badila**, protopresbiteru, asesoru consistorialu si parochu gr. or. alu bisericei din suburbiulu Sibianu Pórt'a Turnului, cu chramulu „st. evangelistu Luca“ si-a datu sufletulu in manile cerescului Parinte astadi la 2 óre diminéti'a dupa o scurta suferintia, in alu 48-lea anu alu serviciului prestatu cu credintia bisericei si natiunei sale si in alu 81-lea anu alu vietiei plina de iubire parintésca si de binefaceri crestineci.

Remasitiele pamentesci se voru depune spre eternulu repausu Sambata in 22 Oct. (3 Nov.) 1877 la 3 óre d. a. in cimiteriulu gr. or. alu suburbiului numitu.

Subscrisii cu inima infranta si sdrobita de durere aducu acésta la cunoscinti'a toturoru celoralalti consangeni, a amiciloru si cunoscutiloru loru.

Sibiiu in 20 Oct. (1 Nov.) 1877.

Mari'a Badila ca socia, Mari'a Hanni'a nasc Badila si Ioanu Badila ca fii, Ioanu Hanni'a si Iac. Bolog'a ca gineri, Ioann'a Badila nasc. Moldovanu ca nora, Valeriu Bolog'a, Ann'a Mog'a nasc. Bolog'a, Mari'a Bolog'a si dr. Ioanu Mog'a ca nepoti, Alecsandrin'a si Eugeni'a Mog'a ca stranepote.

BIBLIOGRAFIA.

— Comentariele lui Caiu Iuliu Cesare, de belulu civile, urmate de comentariele lui A. Hirtiu de belele Alexandrinu si Africanu, precumu si comentariele de belulu ispanicu ale unui autoru anonimu. Traduse de D. Caianu, professore. Tiparite si premiate din fondulu Cuza, de Societatea academica romana. Bucuresci 1877. Pretiulu 3 lei n.

— Marcu Tulliu Cicerone. Filippicele séu discursurile contra lui M. Antoniu. Traduse de Dim. A. Laurianu. Tiparita si premiata de Societatea acad. rom. din fond. Cuza. Bucuresci 1877. Pretiulu 3 lei n.

— Trei programe scolastice ne mai stau de inainte, dela Beiusiu, Nasaudu si dela institutulu Urechia in Bucuresci. Spatiulu nu ne permite a le anuntia mai pe largu.

Se afla de vendiare la librariile Frank & Dressnandt in Brasiovu, Iulius Spreer in Sibiiu, W. Krafft in Blasiu, Ioanu Stein in Clusiu si pe la altele:

— Albin'a Carpatiloru. Apare 1 cóla si diumetate pe septemana. Abonamentulu pentru Austro-Ungari'a pe anu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. 40 cr., pe 3 luni 2 fl. 40 cr.; pentru Romani'a pe anu 20 lei, pe 6 luni 11 lei, pe 3 luni 6 lei. Unu numeru 20 cr. séu 45 bani. Unu volumu à 6 cóle 70 cr. séu lei 1.70. La 10 esempl. 1 rabatu. Abonamentele se facu la edit. Vis. Romanu in Sibiiu, la colectanti, la oficiile postali si la tóte librariile.

Noi din parte ne 'i dorimu successulu celu mai bunu, cá se'si afle publicu de ajunsu si alesu, care scie apretia publicatiuni precumu este si acésta.

Um die Erde. Reisebilder von der Erdumsegelung mit Sr. M. Corvette „Erzherzog Friedrich“ in den Jahren 1874, 1875, 1876, von Josef Lehnert, k. k. Linienschiffs-Lieutenant. Mit 160 Original-Illustrationen. Wien, 1877. Alfred Hölder, k. k. Hof- und Universitäts-Buchhändler, I. Rothenthurmstrasse 15.

Nici odata nu amu fi in stare de a recomanda acelei parti a publicului nostru, care cunósce limb'a germana, lectura mai folositória si totu-odata mai placuta decàtu sunt Descriptiunile de caletorii departate, facute de ómeni luminati si inaltiati preste tóte prejudetiele. Aici avemu Caletori'a impregiurulu pamentului, descrisa de unu oficiru marinariu din propri'a esperientia. Decàtu o suta romane de nimicu, multu mai buna si mai folositória este una carte ca acésta.

— Lyra. Organ für Theater, Kunst, Musik und Literatur. Herausgeber F. J. C. Krause, Wien, VIII Wickenburggasse Nr. 24.

Amatorii de musica voru sci apretia intreprinderea acésta, care aduce in fia care Nr. càte 3—4 compositiuni originali. Pretiulu pe 1 anu e 8 fl., pe $^1/_2$ anu 4 fl., pe $^1/_4$ de anu 2 fl. v. a. Conditiunile ulteriore se voru comunica cu alta ocasiune, mai alesu dupa ce vomu afla, cà intra si piese romanesci.

Difteri'a (Diphtheritis) si vindecarea ei naturala, de dr. P. Vasiciu. Timisiór'a, 1877. Pret. 6 cr.

RATIOCINIU

despre perceptele si erogatele fondului a infiintiandei academia romana de drepturi pre $187^{6}/_{7}$.

Nr. curente	Intrate	Banco-Note fl.	Banco-Note cr.	Argintu fl.	Argintu cr.	Aur buc.	Aur fl.	Aur cr.	Cass'a de pastrare fl.	Cass'a de pastrare cr	Banc'a gen. „Transil. si Albin'a.“ fl.	Banc'a gen. „Transil. si Albin'a.“ cr.	Obligatiuni de statu fl.	Obligatiuni de statu cr.	Sum'a fl.	Sum'a cr.
1	La adunarea generale din anulu trecutu au remasu in restu	—	½	—	—	—	—	—	1317	84	1400	—	11282	—	13999	84½
	Pre anulu curente $187^{6}/_{7}$ au intratu:															
2	Colecte si oferte	65	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	65	—
3	Venitulu curatu alu unui balu tienutu in Bicsadu de tinerimea teologica a diecesei Gherlane	20	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	60
4	5% interese dupa obligatiuni urb. transilvane	434	53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	434	53
5	5% „ „ „ de statu unificate in BN. si argintu	—	20	46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46	20
6	6% interese dupa actii de ale bancei gen. de asecuratiune reciproca „Transilvani'a“	34	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34	20
7	9% interese dupa actii de ale institutului de creditu „Albin'a“	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	—
8	Pentru argintulu schimbatu in BN.	49	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Din cass'a de pastrare Albin'a s'au ridicatu interese, si totu de odata s'au si capitalisatu	46	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	S'au elocatu de nou sumele disponibile in cass'a de pastrare la institutulu „Albin'a“	—	—	—	—	—	—	—	667	88	—	—	—	—	667	88
	Esite															
11	Argintulu schimbatu de sub Nr. cur. 8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Banii elocati in cassa de pastrare	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Sum'a intrateloru si a esiteloru	667	88½	46	—	—	—	—	1985	72	1400	—	11282	—	15381	60½
	Detragùndu erogatele	667	88½	46	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	713	88
	Remane la adunarea gen. XVI. in restu	—	½	—	—	—	—	—	1985	72	1400	—	11282	—	14667	72½
	Specificatiunea acestui restu															
a)	In bani gata	—	½	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	½
b)	„ cass'a de pastrare la institutulu „Albin'a“	—	—	—	—	—	—	—	1985	72	—	—	—	—	1985	72
c)	„ 2 actii de ale institutului „Albin'a“	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200	—	—	—	—	—
d)	„ 12 „ „ „ bancei gen. de asecuratiune recip. „Transilvani'a“	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1200	—	—	—	1400	—
e)	„ 19 obligatiuni de statu unificate	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1900	—	—	—
f)	„ 42 „ urb. transilvane	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9345	—	—	—
g)	„ 4 sortituli partiari de loteria	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37	—	11282	—
	Sum'a restului de asupra	—	½	—	—	—	—	—	1985	72	1400	—	11282	—	14667	72½
	Bilantiu.															
	In anulu trecutu au fostu remasu in restu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13999	84½
	Dupa detragerea acelui a din restulu presentu au crescutu fondulu in acestu anu cu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	667	88

Dupa aici alaturatulu consp. compusu conformu decisiunei adunarei gen. a XII. din an. 1872 Nr. 26 a protocolului resp. si scontratu prin comitetu.

Dr. A. Brote,
controloru.

Const. Stezariu,
capit. in pens. si cassariu alu asoc.

Subscris'a comisiune esmisa din partea presidiului Nr. 197/pres. din 24 Iuliu 1877 conformu decisiunei adunarei gen. din anulu 1872 Nr. XXVI. alu protocolului respectivu, pre bas'a jurnalului si a acestui conspectu acludatu au scontratu cass'a fondului academiei, si relativu la charthiile de pretiu susu insemnate, combinandu acestu conspectu cu celu din anulu trecutu cu privire la serii, numeri, couponi si valóre, luandu in revisiune si celea de nou intrate in anulu acest'a, precumu si restulu in bani gata, le au aflatu pre tóte intru totu consunatórie, in ordine si presente.

Sibiiu 30 Iuliu 1877.

P. Dunc'a. **I. Hanni'a.** **V. Romanu.**

Adunarea generala a asociatiunei transilvane tienuta in Blasiu la 5—7 Augustu a. c. sub Nr. prot. XIII, aprobandu acestu ratiociniu, se dà prin acést'a absolutoriu respectivului ratiocinante.

Sibiiu la 15 Septembre 1877.

Bolog'a.

Editoriu si provedietoriu: Comitetulu. — Redactoriu G. Baritiu, secretariulu I. alu asociatiunei. — Tipografi'a Römer & Kamner.